

Dnr 48/11 2011-12-30

Till ansvariga
för läkar- och sjuksköterskeutbildningar i Sverige

En stärkt ställning för medicinsk etik inom utbildning och forskning

Statens medicinsk-etiska råd (SMER) vill med denna skrivelse belysa det stora behovet av satsningar inom området medicinsk etik och vikten av att detta uppmärksammas av utbildningsansvariga vid landets medicinska fakulteter och vårdhögskolor.

Etiska dilemman

Personal inom vården ställs i allt högre utsträckning inför etiska dilemman. Dessa frågor kan vara akuta och svåra, som t ex vid beslut om livsuppehållande behandling ska sättas in, avbrytas eller fortsätta. Den medicinska kunskapsutvecklingen har medfört mycket positivt för vård och behandling av många tillstånd. Men allt oftare ställs läkare och annan sjukvårdspersonal inför frågor om det är meningsfullt att göra allt man kan. Då uppstår den medicinsk-etiska frågeställningen: vad bör vi göra av det vi kan göra? Inför sådana beslut krävs en noggrann och systematisk etisk analys.

Den medicinska forskningen utvecklas snabbt inom alla medicinska områden exempelvis inom områden som genetik, nanoteknik, reproduktionsteknologi och stamcells forskning, vilket leder till etiska utmaningar. Gentester kommer bli allt viktigare instrument för medicinering och förebyggande behandlingar. Men gentester kan också skapa oro, i synnerhet om det inte finns någon självklar medicinsk behandling att erbjuda. IT och sociala medier har i sig lett till en förändring där allt fler patienter skaffar egen information och delar med sig av sina erfarenheter av vården på nätet.

Etisk reflexion

All sjukvårdspersonal behöver kunskaper i medicinsk etik, vilket innebär att behovet av undervisning och forskning i ämnet är stort. Utbildning behövs för att ge personalen redskap att självständigt och tillsammans med kolleger reflektera över medicin- och vårdetiska frågor. Utbildning i medicinsk etik är en viktig förutsättning för att uppfylla hälso- och sjukvårdslagens krav på god vård.

Etisk analys och prioriteringar

Även beslutsfattare på olika nivåer inom sjukvården behöver tillgång till kunskaper i medicinsk etik för att aktivt kunna ta ställning i till exempel prioriteringsfrågor. Allt talar för att prioriteringsfrågorna kommer att bli allt svårare att ta ställning till i framtiden.

Kompetens inom medicinska prioriteringar och etisk analys kommer särskilt att krävas inför introduktion av nya metoder i vården, eftersom en ny bestämmelse har trätt i kraft (den 1 juli 2010) – 2 h § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Bestämmelsen innebär att vårdgivaren ska se till att en ny diagnos- eller behandlingsmetod som kan ha betydelse för människovärde och integritet har bedömts från individ- och samhällsetiska aspekter innan den börjar tillämpas i hälso- och sjukvården.

Etik i grundutbildningen för personal inom hälso- och sjukvård

Den utbildning i medicinsk etik som erbjuds vid de olika fakulteterna runt om i landet växlar i omfattning och kvalitet. För att kunna möta framtida behov i en snabbt föränderlig sjukvård behöver utbildningen i ämnet förstärkas. Resurser måste tillföras så att undervisningen kan ges med bättre kvalitet. Det är också viktigt att tillräckligt med tid avsätts för att ge studenterna goda insikter i etik och träning i etiska analyser.

Företrädare för medicinsk etik

Medicinsk etik är ett flervetenskapligt forsknings- och undervisningsämne. För att kvalitativ undervisning ska kunna bedrivas behöver ämnet förstärkas på forskningsidan. Antalet företrädare för ämnet medicinsk etik är dock alldeles för litet. Detta kan leda till att många inom vården inte kan få den utbildning i medicinsk etik som krävs för att de inom sina olika verksamheter ska kunna leva upp till hälso- och sjukvårdslagens krav. En långsiktig infrastrukturell uppbyggnad av ämnet är därför nödvändig.

Vetenskapsrådet anordnade den 2 juni 2010 ett seminarium med titeln ”Behovet av forskning och utbildning i medicinsk etik”. Enligt rapporten från seminariet var deltagarna ”eniga om att det snarast behövs en kraftfull infrastrukturell satsning där forskning och utbildning hänger samman”. Satsning på en fastare utbildningsstruktur krävs enligt rapporten på flera nivåer. Dels inom forskarvärlden, dels för olika professioner och beslutsfattare inom sjukvården. Enligt rapporten bör ”uppbyggnaden av en sådan struktur ske organiskt och successivt. För att täcka det omedelbara behovet inom framförallt sjukvården föreslås som ett första steg inrättandet av särskilda lektorstjänster med i första hand ansvar för den etiska kompetensen inom sjukvården. Dessa tjänster bör vara knutna till universitetet med de krav på både forsknings- och undervisningserfarenhet som finns där”. En mer omfattande satsning bör därefter enligt förslaget ske på alla nivåer för att långsiktigt kunna tillgodose behovet av framtida utbildning och forskning.

Slutord

Sammanfattningsvis bedömer rådet att den medicinska etiken behöver få en starkare ställning inom utbildning och forskning. Framtidens sjukvård behöver yrkesutövare med goda kunskaper i medicinsk etik som kan analysera risker och värderingskonflikter och bidra till en insiktsfull diskussion inför svåra avgöranden.

Det vore av stort intresse för SMER att få en återkoppling om hur ni ser på behovet av att stärka forskning och utbildning inom medicinsk etik liksom vilka planerade åtgärder som finns inom ert verksamhetsområde.

För rådet

Daniel Tarschys

Kopia till

Utbildningsdepartementet
Socialdepartementet
Utredningen om läkarutbildningen (U 2011:96)